

RESTAURATORI ROMÂNI: ARHITECTUL ȘTEFAN BALȘ (1902 – 1994)

FIȘĂ MONUMENT RESTAURAT

Denumire: Ansamblul “Cetate” (Burgviertel)

Localizare: sat Câlnic, com. Câlnic, str. Principală, nr.378, jud. Alba

Cod LMI: AB-II-a-A-00196

Scurt istoric: Reședința greavilor de Kelling, dintre care Chyl de Kelling este atestat într-un act regal în anul 1269, formată dintr-un turn donjon de 14 m înălțime și capelă înconjurată de o incintă fortificată cu două turnuri patrulatere, a fost preluată de comunitatea coloniștilor sași în 1430. Noii stăpâni adaugă, în sec. al XV-lea, o a doua curtină, sprijinită cu contraforturi și un bastion semicircular, transformând vechea reședință nobiliară în cetate țărănească de refugiu.

Includerea monumentului, în anul 1999, în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO se datorează, în bună măsură, restaurării exemplare conduse de arhitectul Ștefan Balș în anii 1961-1964.

Restaurare : 23 aprilie 1960. Eugenia Greceanu constată pentru D.M.I. starea critică a ansamblului (folosit de G.A.S. ca depozit de vinuri și grajd) ale cărui ziduri prezentau fisuri și dislocări grave.

1961-1964. Restaurarea condusă de arh Ștefan Balș a fost prefațată de cercetarea arheologică, studii istorice și de parament. Cele mai mari probleme erau ridicate de echilibrul fragil al Turnul-donjon Siegrid. Deviația sa de la verticală făcea insuficientă rigidizarea numai prin centuri de beton îngropate. În consecință, aceste centuri au fost legate, la trei niveluri diferite, prin câte un grătar alcătuit din grinzi de beton armat, care rămâne aparent în interiorul construcției.

Soluția de consolidare donjonului prin centuri și grătare de grinzi din beton aparente și nu planșee de beton a urmărit menținerea aspectului monumental al clădirii la interior, așa încât șarpanta, grinzile de lemn suprapuse și urmele diferitelor transformări ale zidurilor să poată fi surprinse împreună, dintr-o singură privire, pe toată înălțimea.

Elementele auxiliare de beton armat, destinate să restabilească echilibrul unor ziduri au fost exprimate în mod sincer ca o realitate plastică de sine stătătoare.

Tendința de răsturnare a zidului exterior de incintă în zona de nord-est, provocată de cedarea terenului, a fost anulată prin sprijinirea, către exterior cu

contraforturi de beton armat aparent, având o fundație comună, contraforturi, care, din punct de vedere morfologic, nu aveau corespondent istoric.

Coronamentul zidurilor lăsate în stadiu de ruină a fost nivelat și izolat prin șape subțiri din beton slab armat, mascate cu ștraifuri de zidărie de 20-25 cm, minuțios rostuite cu mortar de ciment.

La toate elementele ansamblului, s-a procedat la rigidizarea cu centuri sau stâlpi din beton pentru care s-au operat goluri în zidăria veche, ulterior placate cu material similar celui original.

Interesul DMI s-a menținut și după finalizarea lucrărilor, în spiritul concluziilor arhitectului Ștefan Balș: “consolidările au rezolvat probleme tehnice deosebit de interesante, migălos executate care și-au atins scopul principal, acela al menținerii pentru viitor a monumentului în formele în care au fost primite moștenire a veacurilor trecute”.

Documentar foto:

Fototeca INP, Biblioraft 120

1. Cetatea Câlnic. Vedere generală. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1961
2. Cetatea Câlnic. Turnul Siegfried. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1961
3. Cetatea Câlnic. Turnul porții. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1961
4. Cetatea Câlnic. Capela. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1961
5. Cetatea Câlnic. Vedere generală vest, în timpul restaurării. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1963
6. Cetatea Câlnic. Turnul Siegfried după restaurare. Autor: Radu Heitel. 1963
7. Cetatea Câlnic. Zidul exterior de incintă, după restaurare. Autor: arh. V. Bilciurescu. 1963

Bibliografie :

Balș, Ștefan, *Restaurarea cetății țărănești din Cîlnic* în Monumente Istorice. Studii și Lucrări de Restaurare, 1967, p. 38

Curinschi Vorona, Gheorghe, *Ahitectură, Urbanism, Restaurare*, Ed. Tehnică, 1996, p. cf. Indice (p. 447)

Haitel, Radu, *Cetatea din Câlnic*, Editura Meridiane, București, 1968

Rus, Ioana, *Cetatea Câlnic, un monument restaurat în anii 1960-1964*, în ARS TRANSILVANIAE, XXI, 2022, p. 105-134

Arhivă:

Documentații aferente restaurării în Arhiva INP, Fond DMI, dosar nr. 3228 (1960-1964)

Ștefan Balș, *Proiect A28/961, Restaurarea Cetății Câlnic, Lucrări de reparații și consolidare, Faza PA*, Arhiva INP, Fond DMI, dosar nr. 3231 (1961-1963)

Ștefan Balș, R. Bordenache, *Proiect A28/961, Restaurarea Cetății Câlnic, Lucrări de reparații și consolidare, Tema de proiectare, Arhiva INP, Fond DMI, dosar nr. 3228*

Corespondență, Arhiva INP, Fond DMI, dosar nr. 3228

Crcetări arheologice preliminare, 24 aprilie 1964, în Arhiva INP, Fond DMI, dosar nr. 3232

Autor fișă: Iozeфина Postăvaru

FOTO 1

4. Bastionul Sigfried
Tornul

FOTO 2

17. Turnul de intrare

FOTO 3

FOTO 4

FOTO 5

FOTO 7

2. Turnul Sieghfried

FOTO 6